

Nr 335.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändring i giftermålsbalken m. m.; given Stockholms
slott den 20 september 1946.*

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härigenom jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i giftermålsbalken;
- 2) lag angående ändring i lagen den 1 juli 1898 (nr 64 s. 10) om bostillnad;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 2 kap. 4 § och 7 kap. 1 § lagen den 25 april 1930 (nr 104) om testamente;
- 4) lag angående ändring i lagen den 9 juni 1933 (nr 314) om boutredning och arvskifte; samt
- 5) förordning angående ändrad lydelse av 17, 60 och 73 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Förslag
till
Lag
om ändring i giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, dels att 8 kap. 12 § och 14 kap. 3 § samt 15 kap. 5, 7—9, 11, 13—15, 18, 19 och 23—29 §§ giftermålsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives och dels att 15 kap. 30—33 §§ nämnda balk skola upphöra att gälla.

8 KAP.

12 §.

Är äktenskapsförord slutet mellan trolovade, vare det gällande från äktenskapets ingående, om det ingives till rätten inom en månad, sedan äktenskapet ingicks. Eljest vare förord ej gällande, förrän det ingivits till rätten.

14 KAP.

3 §.

Medlare äger — — — förlika makarna.

Om vad makarna vid medlingen i förtroende meddelat har medlaren att iakttaga tystnad och han må ej höras som vittne därom.

15 KAP.

5 §.

Är ansökning om hemskillnad gjord av bägge makarna och möter ej hinder för dess upptagande, äge rätten utan huvudförhandling omedelbart företaga målet till avgörande. Vad nu sagts skall ock gälla, såvida ansökning om äktenskapsskillnad gjorts av bägge makarna och parternas inställelse ej finnes vara behöflig för målets utredning.

7 §.

Mål om hemskillnad enligt 11 kap. 1 § varde ej till prövning upptaget, såframt det ej visas, att medling ägt rum, efter vad i 14 kap. sägs.

¹ Senaste lydelse av 15 kap. 24 och 25 §§ se SFS 1944: 267.

8 §.

Mål om hemskillnad enligt 11 kap. 2 § må ej upptagas, med mindre det visas, att medling ägt rum, eller att svaranden underlåtit att på kallelse infinna sig till medling eller ej kunnat anträffas med kallelse.

9 §.

Skall mål, som avses i 8 §, upptagas, ehuru medling ej föregått, och finner rätten, att tillfälle till medling bör beredas, skall lämplig person av rätten utses till medlare; och gälle om sådan medlare vad i 14 kap. 3 § sägs. Hørsammar make ej kallelse att infinna sig inför medlaren, eller har av annan orsak medling ej skett före utsatt tid, äge vidare anstånd för medling ej rum, med mindre båda makarna det äska.

11 §.

I mål — — — besöka varandra.

Vid förordnande — — — 5 kap. 8 § sägs.

Förordnande, varom nu är sagt, må meddelas utan huvudförhandling. Innan förordnande meddelas, skall tillfälle att yttra sig över yrkandet beredas andra maken. Har förordnande meddelats, pröve rätten, när målet avgöres, om åtgärden skall bestå.

Beslut, varom — — — rätten återkallas.

13 §.

Vid allmän underrätt skall föras förteckning över alla där anhängiggjorda hemskillnadsmål, utvisande för varje mål alla sådana åtgärder och av rätten eljest meddelade beslut, som angå boet.

14 §.

När hemskillnad blivit beviljad, skall underrättelse därom insändas till äktenskapsregistret.

15 §.

Boskillnad sökes skriftligen hos den rätt, där mannen bör svara i tvistemål i allmänhet eller, om mannen ej är skyldig att i mål, som nyss sagts, svara vid svensk domstol, hos den rätt, där hustrun bör svara i sådana mål. Finnes ej behörig domstol, enligt vad nu är sagt, varde målet upptaget av Stockholms rådstuvurätt.

18 §.

Är ansökning om boskillnad gjord allenast av endera maken, skall föreläggande meddelas andra maken att inom viss tid inkomma med skriftligt svaromål. Föreläggandet skall jämte ansökningen delgivas andra maken på sätt om stämning är stadgat.

Medgiver andra maken ansökningen eller är bans bo avträtt till konkurs,

skall, såvida ej anstånd enligt 20 § skall äga rum, beslut genast meddelas om boskillnaden. I annat fall skall förberedelsen fortsättas eller, om fortsatt förberedelse ej erfordras, målet omedelbart utsätts till huvudförhandling.

19 §.

Angående föreläggande för part och parts utevaro i boskillnadsmål äge vad i rättegångsbalken är stadgat om mål, vari förlikning ej är tillåten, motsvarande tillämpning.

23 §.

Vad i 8 och 9 §§ är stadgat om mål angående hemskillnad enligt 11 kap. 2 § skall äga tillämpning jämväl beträffande mål emellan makar angående underhållsskyldigheten, såvida de ej på grund av söndring leva åtskilda, så ock beträffande mål dem emellan angående fråga, som avses i 8 kap. 6 eller 7 §.

24 §.

Har make — — — skäligt finnes.

25 §.

Har make — — — dom föreligger.

26 §.

Förordnande, varom i 24 eller 25 § sägs, må meddelas utan huvudförhandling.

Innan förordnande — — — över ansökningen.

Har förordnande meddelats, pröve rätten, när målet avgöres, om åtgärden skall bestå.

27 §.

Förordnande, varom i 24 eller 25 § sägs, gånge i verkställighet lika med laga kraft ägande dom men kan när som helst av rätten återkallas.

28 §.

Vill make eller hans arvinge, att egendom skall sättas under särskild vård och förvaltning, efter vad som stadgas i 9 kap. 6 §, 11 kap. 17 eller 23 § eller 12 kap. 5 §, söke han hos rätten förordnande därom. Sådant förordnande må, om sökanden det äskar, meddelas att gälla till dess ärendet av rätten avgöres. Det kan även dessförinnan när som helst återkallas.

Innan förordnande, varom nu är sagt, meddelas, skall tillfälle beredas andra maken att yttra sig över ansökningen.

Förordnande gånge — — — från hovrätten.

29 §.

Mot beslut, som av underrätt meddelats under rättegången i fråga, varom förmåles i 9 kap. 6 eller 9 §, 11 kap. 20 eller 23 § eller detta kap. 11, 24 eller 25 §, skall talan föras särskilt.

Mot hovrättens beslut i fråga, som nu nämnts, må talan ej föras.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i lagen den 1 juli 1898 (nr 64 s. 10) om boskillnad.

Härigenom förordnas, att 4—8, 25, 26 och 28 §§ lagen den 1 juli 1898 om boskillnad¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

4 §.

Ansökning om — — — i allmänhet.

Ansökning, som göres allenast av endera maken, skall med därvid fogade handlingar ingivas i två exemplar. Är endast ett exemplar ingivet, besörje konkursdomaren mot stadgad avgift erforderlig avskrift.

5 §.

Finner konkursdomaren, att han enligt 4 § icke är behörig att taga befattning med ansökning om boskillnad, eller att sådan ansökning av annan orsak icke kan upptagas, meddele konkursdomaren beslut i överensstämmelse därmed och teckne det å ena exemplaret av ansökningen.

Upptages ansökningen — — — inom orten.

6 §.

Har ej — — — redligen uppgiva.

Sedan boet blivit i laga ordning upptecknat, meddele konkursdomaren genast beslut om boskillnaden.

7 §.

Är ansökning om boskillnad gjord allenast av endera maken, teckne konkursdomaren å ena exemplaret av ansökningen föreläggande för andra maken att inom viss tid inkomma med skriftligt svaromål. Det exemplar av ansökningshandlingarna, varå föreläggandet tecknats, skall delgivas andra maken.

¹ Senaste lydelse av 4—7, 26 och 28 §§ se SFS 1921:233 samt av 25 § se 1901:38 s. 30, 11 §.

I fråga om delgivning äge vad om delgivning av stämning i tvistemål är stadgat motsvarande tillämpning.

Medgives ansökningen, gälle vad i 6 § är stadgat.

8 §.

Varder ansökning, som gjorts allenast av endera maken, ej av andra maken medgiven, skall förberedelse i målet äga rum eller, om förberedelse ej erfordras, målet omedelbart utsättas till huvudförhandling. Angående föreläggande för part och parts utevaro äge vad i rättegångsbalken är stadgat om mål, vari förlikning ej är tillåten, motsvarande tillämpning.

Är bouppteckning ej ingiven och visas skälig anledning till boskillnaden, meddele rätten förordnande för lämplig person att uppteckningen förrätta, såsom i 6 § sägs. Ej må till boskillnad dömas, innan boet blivit i laga ordning upptecknat.

Rätten äge under förberedelsen meddela beslut i fråga, som avses i 12 § andra stycket eller 14 eller 20 §. Meddelas sådant förordnande, pröve rätten, när målet avgöres, om åtgärden skall bestå. Förordnandet kan även eljest när som helst återkallas.

25 §.

I fråga om fullföljd av talan mot rättens avgörande i mål angående boskillnad gälle, där ej nedan i denna lag annat föreskrives, vad i rättegångsbalken är stadgat om fullföljd i tvistemål, som väckts vid underrätt.

Har underrätt annorledes än i sammanhang med prövning av boskillnadsansökning meddelat beslut angående fråga, som omförmäles i 12 § andra stycket eller 14 eller 20 §, skall, i händelse av missnöje med det beslut, särskild talan däremot föras.

Beslut i fråga, som i 10, 12, 14 eller 20 § avses, gånge utan hinder av förd klagan i verkställighet, där ej förbud däremot från hovrätten kommer.

26 §.

I fråga om inlaga eller annan handling, som på grund av stadgande i denna lag skall ingivas till konkursdomaren, äge vad i 33 kap. 3 § rättegångsbalken är stadgat motsvarande tillämpning.

Konkursdomaren skall föra förteckning, däri för varje boskillnadsärende antecknas dagen, då ansökning gjord är, så ock alla av rätten eller konkursdomaren i ärendet vidtagna åtgärder.

28 §.

Ansökning, som — — — är gjort.

Göres jäv — — — omförmälda borgenärssammanträde.

Om handläggning vid rätten av mål, som i denna paragraf avses, och talans fullföljande i högre rätt gälle i tillämpliga delar vad i 211 § konkurslagen är stadgat.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

Fö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 2 kap. 4 § och 7 kap. 1 § lagen den 25 april 1930 (nr 104) om testamente.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 4 § och 7 kap. 1 § lagen den 25 april 1930 om testamente¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2 KAP.

4 §.

Till testamentsvittne må ej tagas den, som är under femton år eller på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten saknar insikt om betydelsen av vittnesbekräftelsen, ej heller testators make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag, eller hans syskon.

Ej må — — — vara vittne.

Åberopas testamentsvittne till bevis i rättegång, gälle vad i rättegångsbalken är stadgat om sådant bevis.

7 KAP.

1 §.

Testamente skall vid domstol bevakas inom sex månader från det testamentstagaren fått kännedom om testators död och det till hans förmån gjorda förordnandet.

Skall någon — — — rätt upphört.

Bevakning gälle — — — till ända.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

¹ Senaste lydelse av 2 kap. 4 § se SFS 1933: 319.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i lagen den 9 juni 1933 (nr 314) om boutredning och arvskifte.

Härigenom förordnas, dels att 1 kap. 2 §, 2 kap. 9 och 10 §§ samt 3 kap. 1 och 8 §§ lagen den 9 juni 1933 om boutredning och arvskifte¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives och dels att 2 kap. 21 § nämnda lag skall upphöra att gälla.

1 KAP.

2 §.

Till dess — — — i boet.

Är ej någon, som sålunda tager vård om den dödes egendom, skall husfolk, husvärd eller annan, som är därtill närmast, omhändertaga egendomen samt tillkalla delägare eller hos rätten göra anmälan om dödsfallet. Polismyndigheten vare ock pliktig att utföra vad nu sagts, där dess biträde äskas eller eljest finnes erforderligt. Då anmälan skett, förordne rätten, där det tarvas, god man att fullgöra vad enligt första stycket åligger delägare.

2 KAP.

9 §.

Har den, som gjort ansökan enligt 1 §, ej fullgjort vad i 2 § är stadgat, skall rätten förelägga honom viss tid därtill, vid äventyr att, där det felande ej är tillgängligt, då ärendet upptages till vidare behandling, ansökningen skall vara förfallen.

Innan rätten meddelar beslut, som avses i 1 eller 5 §, skola dödsbodelägarna genom särskilda meddelanden av rätten erhålla tillfälle att yttra sig, såvitt det utan märklig tidsutdräkt kan ske. Där det prövas erforderligt, skall delägare jämte sökanden på sätt nyss är sagt kallas att inställa sig inför rätten.

Ej må — — — yttra sig.

10 §.

Kan i ärende, som avses i 1 eller 5 §, slutligt beslut ej omedelbart meddelas, äge rätten, där det erfordras, meddela beslut att gälla intill dess att slutligt beslut föreligger; och skall vad i 9 § tredje stycket sägs vinna tillämpning, i

¹ Senaste lydelse av 1 kap. 2 § se SFS 1937: 82.

fråga om entledigande av boutredningsman dock endast där så utan märklig tidsutdräkt kan ske.

Mot rättens beslut skall i händelse av missnöje talan föras särskilt. Mot hovrättens beslut må talan ej föras.

3 KAP.

1 §.

Bouppteckning skall förrättas sist tre månader från dödsfallet, såframt ej, på ansökan inom samma tid, rätten med hänsyn till boets beskaffenhet eller av annan särskild orsak förlänger tiden.

8 §.

Bouppteckning skall inom en månad efter upprättandet jämte bestyrkt avskrift för registrering ingivas till rätten i den ort, där den döde skolat svara i tvistemål i allmänhet, eller, om behörig domstol ej sålunda finnes, till Stockholms rådstuvurätt. Äro flera bouppteckningar, skola de samtidigt ingivas; och varde tiden härför räknad från det den sista bouppteckningen upprättades.

Bestyrkt avskrift — — — bekostnad tagas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 17, 60 och 73 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Härigenom förordnas, att 17, 60 och 73 §§ förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

17 §.

För företeende — — — för inregistrering.

Anstånd skall bestämmas till högst fyra månader från det bouppteckningen senast skolat vara ingiven. Ställes omedelbart eller, om anstånd redan beviljats, före anståndstidens utgång nöjaktig säkerhet för det belopp, vartill skatten uppgår vid lotternas beräkning enligt lag och testamente,

må anstånd medgivas högst ett år från det bouppteckningen senast skolat vara ingiven.

Anstånd som — — — bouppteckningens registrering.

På framställning — — — motsvarande tillämpning.

Ställd säkerhet — — — vidare gälla.

Om skyldighet — — — i 52 §.

60 §.

Vill någon föra talan mot beslut i skatteärende, har han att till beskattningensmyndigheten inkomma med sina till hovrätten ställda besvär; besvär må anföras, förutom av enskild part, av advokatfiskalen vid hovrätten.

Innefattar beslut av underrätt eller länsstyrelse prövning av fråga om fastställande, eftergift eller återvinning av skatt, må talan fullföljas inom tre år från beslutets dag. Har part anfört besvär och vill jämväl hans vederpart söka ändring i beslutet, skall denne dock inkomma med sina besvär inom två månader från det delgivning som avses i 52 kap. 7 § rättegångsbalken ägt rum. I sistnämnda fall må vederparten inkomma med besvärslinlaga till hovrätten; prövningen huruvida hans besvärstalan fullföljts på föreskrivet sätt och inom rätt tid skall alltid tillkomma hovrätten.

Då besvär behörigen anförts över beslut, som avses i nästföregående stycke, skall hovrätten städse höra klagandens vederpart över besvären.

Över beslut — — — vitets utdömande.

73 §.

Angående skyldighet för beskattningensmyndighet att i vissa fall lämna meddelande om fastställande av skatt gäller vad Konungen förordnat.

Konungen äger ock utfärda de föreskrifter, som eljest finnas erforderliga för tillämpning av denna förordning.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälla i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 april 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen hemställer chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, att lagrådets utlåtande måtte genom utdrag av protokollet inhämtas över de i processlagberedningens betänkande den 17 mars 1944 (SOU 1944: 9 och 10) framlagda förslagen till

- 1) lag om ändring i vissa delar av giftermålsbalken;
- 2) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 (nr 64 s. 10) om boskillnad;
- 3) lag om barnmorskas hörande vid domstol;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 2 kap. 4 § och 7 kap. 1 § lagen den 25 april 1930 (nr 104) om testamente;
- 5) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 juni 1933 (nr 314) om boutredning och arvskifte; samt
- 6) förordning angående ändrad lydelse av 17 och 60 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Sven Leffler.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 juni 1946.

Närvarande:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 4 maj 1946 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 26 april 1946, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om ändring i vissa delar av giftermålsbalken;
- 2) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 (nr 64 s. 10) om boskillnad;
- 3) lag om barnmorskas hörande vid domstol;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 2 kap. 4 § och 7 kap. 1 § lagen den 25 april 1930 (nr 104) om testamente;
- 5) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 juni 1933 (nr 314) om boutredning och arvskifte; samt
- 6) förordning angående ändrad lydelse av 17 och 60 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Sven Strömberg.

Förslagen föranledde följande yttrande av lagrådet.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av giftermålsbalken.

15 KAP.

5 §.

I första stycket av förevarande paragraf enligt dess nuvarande lydelse upptages föreskrift, att därest i äktenskapsmål svaranden ej äger känt hemvist inom riket och upplysning ej kunnat vinnas, var han uppehåller sig, stämningen må delgivas genom kungörelse, även om övriga i äldre RB angivna förutsättningar för dylik delgivning ej föreligga. Förslaget innehåller ej någon motsvarande föreskrift. Beträffande delgivning i äktenskapsmål

skola således de i nya RB givna bestämmelserna tillämpas utan avvikelser. Detta kommer att för äktenskapsmålen medföra minskad möjlighet att anlita kungörelseförfarande. Enligt 33 kap. 12 § nya RB må nämligen detta delgivningssätt — i motsats till vad nu gäller i äktenskapsmål — icke användas, när den sökte har känt hemvist utom riket. Även i dylikt fall torde emellertid ej sällan, när upplysning icke kan erhållas rörande den söktes uppehållsort, svårigheter möta att verkställa delgivning i vanlig ordning. På grund härav och med hänsyn till vikten av att svarandens bortovaro icke får hindra, att äktenskapsmål upptages till prövning, torde den nuvarande möjligheten till delgivning genom kungörelse böra bibehållas. I förevarande paragraf synes därför böra upptagas bestämmelse, att därest svaranden ej äger känt hemvist inom riket och upplysning ej kan vinnas, var han uppehåller sig, delgivning må ske på sätt i 33 kap. 12 § RB är föreskrivet, även om han äger känt hemvist utom riket.

Det remitterade förslaget innehåller i denna paragraf stadgande, att angående rättegången i äktenskapsmål skall, om ej i förevarande kapitel annorledes stadgas, gälla vad i nya RB är föreskrivet om mål, vari saken är sådan, att förlikning därom ej är tillåten. Därjämte föreskrives, att ifall målet tillika rör särskild fråga, varom parterna kunna träffa avtal, vad om behandlingen av sådan fråga är stadgat skall äga tillämpning. Nämnade bestämmelser torde icke vara erforderliga. Det är uppenbart, att i äktenskapsmål huvudfrågan är av den natur, att parterna icke äga förfoga däröver. Och de i nya RB givna bestämmelserna rörande indispositiva mål måste tolkas så, att om i dylikt mål förekommer fråga, varom parterna kunna träffa avtal, i denna del reglerna om dispositiva mål skola tillämpas. Härtill kommer, att det icke torde vara möjligt att i alla de fall, då i lag förekomma regler om fråga, som är undandragen parternas föfoganderätt, upptaga stadganden, som motsvara de nu föreslagna. Dessa bestämmelser kunna därför föranleda missförstånd vid tillämpning av andra lagar. Med hänsyn till det anförda böra bestämmelserna utgå.

7 §.

Beträffande äktenskapsmål skola, i den mån ej annat stadgas i förevarande kapitel, reglerna i nya RB lända till efterrättelse. Äktenskapsmål skall alltså i allmänhet utsättas till förberedelse och huvudförhandling, varvid parterna skola kallas att komma tillstädes. I vissa fall kan huvudförhandlingen hållas i omedelbart samband med förberedelsen. Vad nu sagts skall enligt förslaget gälla även då mål om hemskillnad eller äktenskapskillnad anhängiggöres genom ansökan av bägge makarna. Enligt 11 kap. 1 § GB äga makar rätt att på grund av söndring erhålla hemskillnad, när de äro ense därom. Göres gemensam ansökan, kan således rätten icke ingå i prövning av de materiella förutsättningarna för hemskillnad. Även i åtskilliga fall, då enligt 11 kap. 3 eller 4 § GB äktenskapskillnad gemensamt påkallas av makarna, blir rättens prövning av övervägande formell natur. Det synes icke lämpligt att beträffande dessa mål följa den ordning, som är före-

skrivnen för de tvistiga målen. För närvarande handläggas mål, varom nu är fråga, ofta i parternas frånvaro, och det lär icke vara erforderligt att införa en omständligare ordning. På grund av vad sålunda anförts synes i förslaget böra upptagas föreskrift, att därest ansökning om hemskillnad är gjord av båda makarna och hinder ej möter för dess upptagande, rätten äger utan huvudförhandling omedelbart företaga målet till avgörande samt att vad nu sagts skall gälla även då ansökning om äktenskapsskillnad gjorts av båda makarna och parternas närvaro ej finnes erforderlig för utredningen.

De av lagrådet förordade bestämmelserna kunna lämpligen intagas i 7 §. Härvid bör förslagets 7 § erhålla beteckningen 8 § samt innehållet i 8 och 9 §§ i förslaget sammanföras såsom en 9 §.

11 §.

Har förordnande, som åsyftas i denna paragraf, meddelats, skall enligt andra punkten i tredje stycket rätten, när målet förekommer till huvudförhandling, taga under omprövning, huruvida förordnandet skall äga bestånd. I likhet med vad i 15 kap. 6 § nya RB föreskrives beträffande där avsedda åtgärder synes böra gälla, att rättens prövning skall företagas, när målet avgöres.

13 §.

Enligt förevarande paragraf i dess nuvarande lydelse äger rätten, därest i mål om äktenskaps återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad finnes, att prövning av särskild i sammanhang med huvudsaken förekommande fråga föranleder tidsutdräkt, och det å någondera sidan yrkas, särskilt företaga målet i övrigt till slutligt avgörande. I denna bestämmelse har icke förslagits någon ändring. Emellertid har rätten enligt 17 kap. 4 och 5 §§ nya RB en mera omfattande befogenhet att genom särskild dom avgöra del av målet, beträffande vilken handläggningen slutförts, och därefter fortsätta behandlingen av målet i övrigt. Ett bibehållande av förevarande paragraf skulle därför kunna föranleda den missuppfattningen, att i äktenskapsmål rättens befogenhet i nämnda hänseende vore mera begränsad än i andra mål. Paragrafen synes därför böra utgå. Vid bifall till vad nu hemställts tarvas ändring i lagförslagets ingress.

• 23 §.

Beaktas vad lagrådet anført vid 7 § i detta kapitel, bör i förevarande paragraf hänvisning icke göras till 8 §.

26 §.

Av skäl, som anförts vid 11 §, bör ändring vidtagas i tredje stycket första punkten av denna paragraf.

Eftersom i 24 och 25 §§ stadgas, att förordnanden, som där avses, kunna när som helst av rätten återkallas, bör den i tredje stycket andra punkten

av förevarande paragraf givna regeln härom uteslutas, eller ock — vilket synes systematiskt lämpligare — nämnda bestämmelser i 24 och 25 §§ utgå.

27 §.

I denna paragraf — som enligt förslaget icke skulle ändras — bör efter den vidtagna ändringen i 26 § hänvisningen till sistnämnda paragraf uteslutas. Härav föranledes ändring i lagens ingress.

28 §.

De i förevarande paragraf avsedda frågorna kunna väckas och behandlas såsom ärenden. Enligt det förslag till lag om handläggning av domstolsärenden, som genom proposition den 12 januari 1946, nr 28, förelagts riksdagen och vunnit dess godkännande, är vid dylik handläggning huvudförhandling icke föreskriven. Med hänsyn härtill bör avfattningen av första stycket andra punkten av denna paragraf jämkas.

Förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 (nr 64 s. 10) om boskillnad.

8 §.

I förevarande paragraf bör av skäl, som lagrådet angivit vid 15 kap. 11 § GB, ändring vidtagas i sista stycket.

Förslaget till lag om barnmorskas hörande vid domstol.

Då det ej torde vara förslagets mening, att barnmorskas upplysningsplikt skall vara betingad av särskilt beslut av domstol, bör lagens avfattning jämkas.

I lagen har bland annat intagits stadgande, att upplysning, som meddelas av barnmorska, må lämnas i skrift, samt att, om barnmorska höres muntligen, i övrigt skall tillämpas vad om vittne är föreskrivet, med tillägg att om domstolen finner det lämpligt, skriftligt utlåtande helt eller delvis må uppläsas. Tillräcklig anledning torde ej föreligga att beträffande barnmorskans utsaga tillämpa andra regler än i fråga om t. ex. läkares. Av bestämmelserna i nya RB följer, att rätten, när särskilda omständigheter föranleda därtill, kan tillåta att skriftligt intyg åberopas såsom bevis. Med hänsyn härtill böra ifrågavarande stadganden utgå.

Förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 17 och 60 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Enligt 60 § fjärde stycket i det remitterade förslaget skall i annat fall än i andra stycket sägs tid för klagan över beslut av underrätt eller länsstyrelse räknas från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet. Denna föreskrift är avfattad i anslutning till 9 § i processlagberedningens förslag till lag om

handläggning av ärenden; där återfinnes enahanda beräkning av tiden för anförande av besvär mot underrätts beslut. I det av riksdagen numera godkända förslaget till lag om handläggning av domstolsärenden har däremot icke upptagits någon motsvarande bestämmelse om besvärstidens beräkning. Detta medför, att besvärstiden jämlikt 52 kap. 1 § nya RB i allmänhet skall räknas från dagen för beslutets meddelande; endast om beslut under rättegången meddelats annorledes än vid sammanträde för förhandling, skall tiden räknas från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet. Det finnes icke någon anledning att frångå dessa principer för besvärstidens beräkning, såvitt angår de underrättsbeslut, som avses i 60 § fjärde stycket i förevarande förslag. I fråga om dessa beslut äro särskilda bestämmelser följaktligen icke påkallade i arvsskatteförordningen. Det föreslagna stadgandet bör ej heller bibehållas av hänsyn till regleringen av klagan över länsstyrelses beslut. Om bestämmelsen utgår, komma — såsom uppenbarligen är önskvärt — samma fullföljdsregler att gälla såväl för beslut av domstol som för länsstyrelses beslut; reglerna i 52 kap. 1 § nya RB bli nämligen tillämpliga icke blott i fråga om underrätts beslut i arvsskatteärenden utan även — enligt 21 § i förslaget till lag om införande av samma balk — beträffande länsstyrelses beslut i gåvoskatteärenden.

I förslaget till lag om handläggning av domstolsärenden stadgas, till förebyggande av rättsförluster genom att klagotid försittes, skyldighet för rätten att under vissa förutsättningar avsända underrättelse om tiden för besluts meddelande till den, som beslutet gått emot. Vad beträffar nu ifrågavarande förordning äro föreskrifter i sådant hänseende för närvarande givna genom kungörelsen den 7 november 1941 angående skyldighet för domstolar och länsstyrelser att i vissa fall lämna meddelande om fastställd arvsskatt eller gåvoskatt. Den underrättelseplikt, som här stadgas, överensstämmer visserligen icke helt med den, som skulle följa av huvudregeln för ärenden i allmänhet, men de ärenden, som röra fastställande av arvsskatt eller gåvoskatt, intaga — såsom lagrådet antydde vid sin granskning av förslaget till lag om handläggning av ärenden — en särställning, som kan motivera undantag från huvudregeln. Möjlighet till dylikt undantag är öppnad genom 12 § i förslaget till ärendeslag. Emellertid synes det lämpligt, att i själva arvsskatteförordningen upptages föreskrift, enligt vilken skall gälla vad Konungen förordnat om skyldighet för beskattningsmyndighet att i vissa fall lämna meddelande angående beslut i ärenden rörande fastställande av skatt. En sådan bestämmelse torde kunna införas i 73 § arvsskatteförordningen. Vid bifall till vad nu förordats bör ändring vidtagas i rubriken och ingressen till förevarande förslag.

Övriga förslag.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 september 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Efter gemensam beredning med tillförordnade cheferna för social- och finansdepartementen, statsråden Danielson och Ericsson, anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 19 juni 1946 avgivna utlåtande över de den 26 april 1946 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) lag om ändring i vissa delar av giftermålsbalken;
- 2) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 (nr 64 s. 10) om boskillnad;
- 3) lag om barnmorskas hörande vid domstol;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 2 kap. 4 § och 7 kap. 1 § lagen den 25 april 1930 (nr 104) om testamente;
- 5) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 juni 1933 (nr 314) om boutredning och arvskifte; samt
- 6) förordning angående ändrad lydelse av 17 och 60 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Föredraganden anför följande.

Lagförslagen äro alla av processuell karaktär. De ha utarbetats av processlagberedningen och upptagits i dess betänkande den 17 mars 1944 med förslag till lag om införande av nya RB m. m. (SOU 1944: 9 och 10).

Jag vill först anmäla, att jag icke finner mig böra förorda genomförande av förslaget till lag om barnmorskas hörande vid domstol. Detta förslag innebär, att såvitt barnmorska angår en begränsning skulle ske i den tystnadsplikt som enligt 36 kap. 5 § nya RB åvilar advokat, läkare, barnmorska och deras biträden. Häremot har lagrådet ej framställt någon erinran. För egen del anser jag emellertid tillräckliga skäl icke föreligga att göra barnmorskas tystnadsplikt mindre omfattande än läkares.

Övriga lagförslag anhåller jag att få upptaga till behandling vart för sig. Därvid kommer jag att redogöra för de allmänna grunderna för förslagen och de bestämmelser i dessa som äga större vikt eller eljest beröras i lagrådets utlåtande. I övrigt ber jag få hänvisa till processlagberedningens betänkande.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av giftermålsbalken.

Detta förslag har huvudsakligen till syfte att anpassa de i 15 kap. giftermålsbalken upptagna bestämmelserna om rättegången i äktenskapsrättsliga mål efter föreskrifterna i nya RB. Dessutom innefattar förslaget vissa ändringar i 8 kap. 12 § och 14 kap. 3 § giftermålsbalken. Även dessa ändringar ha betingats av processreformen.

Enligt 8 kap. 12 § giftermålsbalken blir äktenskapsförord i allmänhet icke gällande förrän det ingivits till rätten. Har förordet slutits mellan trolovade, skall det dock vara gällande från äktenskapets ingående, om det ingives till rätten i stad inom en månad och på landet senast å det ting som infaller näst efter en månad sedan äktenskapet ingicks. Att fristen för ingivandet bestämts på detta sätt sammanhänger därmed, att enligt äldre RB inprotokollering av äktenskapsförord vid häradsrätt icke kan företagas annat än å tingsammanträde. Med hänsyn därtill har på landet äktenskapsförord ej kunnat anses ingivet förrän det företetts vid sådant sammanträde. Enligt nya RB är rättens funktion ej inskränkt till vissa sammanträden. En handling skall därför, såsom framgår av 33 kap. 3 § nämnda balk, anses ingiven till rätten så snart den inkommit till rättens kansli. I beredningens betänkande framhålles, att intresset av publicitet i vissa fall syntes böra föranleda, att avsteg gjordes från denna allmänna regel, men att vad äktenskapsförord anginge nämnda synpunkt vore utan betydelse, då behovet av publicitet tillgodosåges genom äktenskapsregistret. Något skäl föreläge således ej längre att i fråga om tidsfristen för äktenskapsförords ingivande till häradsrätt anknyta till tingsordningen. På grund härav och då beredningen ej heller av annan orsak funnit påkallat att tiden sattes längre på landet än i stad föreslår beredningen, att de nuvarande bestämmelserna på denna punkt ersättas med föreskrift att fristen både vid häradsrätt och rådhusrätt skall vara en månad sedan äktenskapet ingicks. Av övergångsbestämmelserna till förevarande lagförslag jämförda med 14 § i det av 1946 års riksdag antagna förslaget till lag om nya RB:s införande framgår, att om äktenskapet ingåtts före nya RB:s ikraftträdande, fristen skall beräknas enligt äldre bestämmelser.

Under 14 kap. giftermålsbalken meddelas bestämmelser om medling i äktenskapstvister. I lagrådets utlåtande över förslaget till ny rättegångsbalk erinrades vid 36 kap. 5 § — som avhandlar frågan om tystnadsplikt för vissa vittnen — att i fråga om allmän befattningshavare blott meddelats en generell regel att han ej finge höras som vittne angående något, varom han på grund av sin ställning hade att iakttaga tystnad. Frågan, i vilka avseenden en sådan skyldighet att iakttaga tystnad föreläge, komme alltså att bero av de särskilda författningar som reglerade befattningshavarens ställning eller de normer som eljest kunde anses gälla därom. Lagrådet funne det önskvärt att dessa normer bleve föremål för översyn vid det fortsatta lagstiftningsarbetet. Starka skäl kunde exempelvis åberopas för att stadga viss tystnadsplikt för medlare i tvister mellan makar.

Även beredningen har funnit sådan tystnadsplikt böra införas. Med hän-

syn till vikten av att medlare i vissa fall kan höras som vittne — t. ex. om innehållet i ekonomiska uppgörelser som makarna kunna ha träffat inför honom — föreslås emellertid, att tystnadsplikten ej skall omfatta allt som förekommit vid medlingen utan endast sådant som meddelats i förtroende. Rörande innebörden härav anföres i betänkandet, att som villkor för tystnadsplikt icke borde krävas att makarna gjort uttryckligt förbehåll att deras uppgifter lämnades under tysthetslöfte. Det borde vara tillräckligt att det med hänsyn till uppgifternas natur skäligen kunde antagas att de lämnats i förtroende.

Enligt 36 kap. 5 § nya RB må i vissa fall, då tystnadsplikt föreskrivits av hänsyn till enskilda intressen, vittnesförhör likväl äga rum, därest detta medgives av den till vars förmån tystnadsplikten gäller. Beredningen har övervägt, huruvida ej i överensstämmelse därmed medlares tystnadsplikt borde kunna eftergivnas, om båda makarna samtyckte därtill. Bland annat av det skäl att tystnadsplikten i förevarande fall ej blott hade betydelse för makarna utan även tjänade ett offentligt intresse genom att underlätta medlaren förlikningsarbete har beredningen emellertid icke ansett lämpligt att eftergift av medlares tystnadsplikt tillåtes.

De bestämmelser om rättegången i äktenskapsrättsliga mål och ärenden vilka meddelas i 15 kap. giftermålsbalken avse icke att uttömmade reglera detta spörsmål. De innefatta endast vissa tillägg till och undantag från den allmänna processordningen.

I första hand ha sådana specialbestämmelser givits i fråga om s. k. äktenskapsmål, med vilken beteckning enligt 1 § avses mål däri tvisten är, huruvida man och kvinna äro i äktenskap förenade med varandra, så ock mål om återgång av äktenskap, hemskillnad och äktenskapsskillnad. Beträffande dylika mål stadgas sålunda bland annat, att rätten har att sörja för fullständig utredning och för detta ändamål äger att självmant införskaffa erforderlig bevisning. Även eljest har genom särskilda stadganden parternas dispositionsfrihet i fråga om bevisning och annan utredning starkt begränsats. I beredningens betänkande erinras, att nya RB innehåller motsvarande föreskrifter för indispositiva tvistemål över huvud. Med anledning härav föreslås, att nyssnämnda specialbestämmelser i förevarande kapitel skola utgå och ersättas med en allmän regel att angående rättegången i äktenskapsmål skall, om ej i kapitlet annorledes stadgas, gälla vad i nya RB är föreskrivet om mål vari saken är sådan att förlikning därom ej är tillåten. Därvid har dock gjorts den inskränkningen, att om målet tillika rör särskild fråga varom parterna kunna träffa avtal, vad om behandlingen av sådan fråga är stadgat skall äga tillämpning.

Nämnda allmänna regler skola enligt förslaget upptagas i 5 §. I detta lagrum stadgas nu, att därest i äktenskapsmål svaranden ej äger känt hemvist inom riket och upplysning ej kunnat vinnas var han uppehåller sig, stämningen må delgivas genom kungörelse, även om övriga i äldre RB angivna förutsättningar för dylik delgivning ej äro för handen. Beredningen har med avseende å denna föreskrift anfört, att med hänsyn till den lindring i de

allmänna villkoren för kungörelsedelgivning som införts genom nya RB något behov av särskilda regler om delgivning av stämning i äktenskapsmål ej längre syntes föreligga. På grund härav har någon motsvarighet till föreskriften i fråga ej upptagits i förslaget.

Genom den föreslagna allmänna hänvisningen till nya RB ersättas samtliga de bestämmelser som nu meddelas i 7 och 9 §§. Dessa bestämmelser föreslås därför skola utgå. I samband därmed förordar beredningen emellertid, att till undvikande av avbrott i paragraffföljden nuvarande 8 § skall uppdelas, så att första stycket erhåller beteckningen 7 §, medan första punkten av andra stycket ensam kvarstår som 8 § och övriga bestämmelser upptagas i 9 §. Härav har föranletts en mindre jämkning även i 23 §.

Enligt 11 § äger rätten i mål om återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapskillnad att, på yrkande av endera maken, för tiden till dess laga-kraftägande dom föreligger förordna om sammanlevnadens hävande och om bidrag av ena maken till den andres underhåll så ock förbjuda makarna att besöka varandra. Vid förordnande om sammanlevnadens hävande kan rätten tillika bestämma vilken av makarna som må sitta kvar i hemmet. Slutligen föreskrives, att förordnande, som nu sagts, på landet må meddelas även av domaren, dock blott på begäran av käranden och endast under tiden mellan stämningens uttagande och målets första handläggning vid rätten. Sistnämnda föreskrift låter sig ej lämpligen förena med nya RB:s domförhållningsregler. Beredningen förordar därför att den ersättes med ett stadgande att här avsett förordnande må meddelas utan huvudförhandling. Därmed bortfaller den nuvarande olikheten i fråga om parternas rätt att påkalla provisoriskt förordnande. Befogenhet därtill skall alltså enligt förslaget tillkomma båda makarna, oavsett hur långt rättegången fortskridit. Meddelas förordnande utan huvudförhandling, skall rätten, när målet förekommer till sådan förhandling, taga under omprövning, huruvida förordnandet skall bestå.

Under 15—22 §§ givas föreskrifter om förfarandet i boskillnadsmål. Beredningen föreslår — fränsett ett par jämkningar i 15 § — ändring i 18 och 19 §§, vilka båda behandla det fall att boskillnad sökts allenast av ena maken. I detta fall skola enligt den nuvarande lydelsen av 18 § båda makarna kallas till rätten. Kallelsen skall genom sökandens försorg delgivas andra maken. Vistas denne å okänd ort, må delgivningen ske genom kungörelse i allmänna tidningarna. Vid rätten må målet företagas till avgörande, även om sökandens motpart uteblivit. Stundom kan handläggning vid rätten helt och hållet underlåtas. Som framgår av 19 § kan nämligen på landet sökandens motpart ingiva skriftligt medgivande av ansökningen till domaren, vilken då har att omedelbart besluta om boskillnad och inställa målets behandling vid rätten.

I betänkandet framhålles, att efter upptagandet i nya RB av bestämmelser om skriftlig förberedelse anledning saknades att i här ifrågavarande fall omedelbart kalla parterna till inställelse vid rätten. I stället borde sökandens motpart föreläggas att inom viss tid inkomma med skriftligt svaromål. Föreläggandet jämte ansökningen borde enligt beredningens uppfattning delgivas motparten på sätt om stämning är stadgat. Att medgiva vidsträcktare rätt till

kungörelsedelgivning än som föreläge i fråga om stämning syntes ej längre påkallat. Om ansökningen medgäves, borde beslut om boskillnad omedelbart meddelas. Så borde ske även i det fall att andra maken vore försatt i konkurs. I sådant fall skulle nämligen enligt 9 kap. 1 § ansökan om boskillnad alltid bifallas. Därest ansökningen bestredes eller andra maken ej inkomme med svaromål och ansökningen icke på grund av inträffad konkurs kunde omedelbart bifallas, vore det sannolikt i allmänhet lämpligast att förberedelsen fortsattes. Skulle bestridandet vara uppenbart obefogat, borde dock huvudförhandling genast kunna utsättas.

Bestämmelser i enlighet med det sålunda anförda ha upptagits i 18 § i förslaget. Med anledning därav ha de nuvarande stadgandena i 19 § fått utgå. I stället har i paragrafen intagits föreskrift att i fråga om föreläggande för part och parts utevaro i boskillnadsmål skall tillämpas vad i nya RB är stadgat om indispositiva tvistemål. Som skäl härför anför beredningen, att oaktat boskillnadsmål vore av dispositiv karaktär, tredskodom ej lämpligen syntes böra komma till användning i dylika mål.

Enligt 24 och 25 §§ äger rätten i vissa mål om underhållsbidrag och utbekommande av lösören att för tiden till dess lagakraftgående dom föreligger provisoriskt förordna efter vad som finnes skäligt. I anslutning därtill givas i 26 § motsvarande regler som i 11 § om befogenhet för domaren på landet att före första rättegångstillfället meddela dylikt förordnande. Liknande bestämmelser förekomma också i 28 §, som avser vissa frågor om egendoms sättande under särskild förvaltning. Beredningen föreslår att 26 och 28 §§, av skäl som angivits vid 11 §, ändras på motsvarande sätt som denna.

Under 29 § äro för närvarande upptagna vissa stadganden om verkan av domarjäv. De följande paragraferna i kapitlet innehålla regler om fullföljd av talan. I 30 § stadgas sålunda, att talan mot rättens slutliga utslag alltid skall föras genom besvär. I 31 § föreskrives, att part, som är missnöjd med rättens under rättegång meddelade beslut, i vissa fall må föra särskild talan mot beslutet. I 32 § givas regler om klagan över beslut som meddelats av domaren, och 33 § innehåller föreskrift att hovrättens beslut i fråga som fullföljts enligt 31 eller 32 § ej må överklagas.

Med avseende å de bestämmelser för vilka sålunda redogjorts framhåller beredningen till en början, att det med hänsyn till innehållet i 4 kap. 15 § nya RB ej funnes anledning att bibehålla stadgandena i 29 §. Vidare anføres, att skäl ej heller syntes föreligga för bibehållande av föreskriften i 30 § att talan mot rättens slutliga utslag skall föras genom besvär. I stället borde allmänna fullföljdsregler tillämpas. Slutligen erinras, att bestämmelserna i 32 § ej längre vore behövlige. Även beslut av domaren på landet skulle nämligen i framtiden anses såsom rättens beslut. På grund av vad sålunda anförts föreslås, att nuvarande 31 och 33 §§ skola sammanföras under beteckningen 29 § samt att övriga nu ifrågavarande lagrum skola upphävas.

Lagrådet har vid 15 kap. 5 § anmärkt, att den av beredningen föreslagna hänvisningen till nya RB:s regler om indispositiva tvistemål icke vore behövlige. Det vore nämligen uppenbart, att i äktenskapsmål huvudfrågan vore

av den natur att parterna icke ägde förfoga däröver. Eftersom nya RB:s bestämmelser måste tolkas så, att om i indispositivt mål förekomme fråga varom parterna kunde träffa avtal, reglerna om dispositiva mål skulle tillämpas i denna del, vore det ej heller erforderligt att i förevarande sammanhang meddela särskilt stadgande därom. Lagrådet ansåge därför, att samtliga de föreskrifter som i det remitterade förslaget upptagits under nu ifrågavarande paragraf borde utgå.

Å andra sidan har lagrådet ansett det vara en brist, att förslaget ej upptog någon motsvarighet till de nuvarande bestämmelserna i paragrafen. Detta medförde, att delgivning genom kungörelse — i motsats till vad nu vore fallet — icke kunde äga rum, när den sökte hade känt hemvist utom riket. Även i dylikt fall kunde emellertid, om upplysning icke kunde vinnas rörande den söktes uppehållsort, svårigheter möta att verkställa delgivning i vanlig ordning. På grund därav och med hänsyn till vikten av att svarandens bortovaro icke finge hindra att äktenskapsmål upptoges till prövning, borde enligt lagrådets uppfattning den nuvarande möjligheten till kungörelsedelgivning bibehållas. I överensstämmelse med vad sålunda anförts har lagrådet hemställt, att på förevarande punkt i förslaget måtte meddelas bestämmelse, att därest svaranden ej ägde känt hemvist inom riket och upplysning ej kunde vinnas var han uppehölle sig, delgivning finge ske på sätt i 33 kap. 12 § nya RB är föreskrivet, även om fall ej vore för handen som där avses.

För egen del anser jag i likhet med lagrådet övervägande skäl tala för att de stadganden beredningen upptagit i nu åsyftade paragraf böra utgå.

Vad beträffar frågan, huruvida i äktenskapsmål kungörelsedelgivning bör tillåtas även när svaranden har känt hemvist utom riket men upplysning det oaktat ej kunnat vinnas om hans vistelseort, torde detta spörsmål icke äga större praktisk betydelse. Därest uppgift föreligger, att den sökte skall vara bosatt å viss plats, men det vid delgivningsförsök befinnes att han avflyttat därifrån, torde det få anses att han ej längre äger känt hemvist, och delgivning genom kungörelse kan alltså äga rum redan med stöd av 33 kap. 12 § nya RB. Är han endast tillfälligt bortrest, torde ofta surrogatdelgivning i en eller annan form kunna ske i hemvistet, t. ex. med någon medlem av hans hushåll eller med hans hyresvärd. Det är nämligen att märka, att enligt 33 kap. 11 § nya RB delgivning med den som har känt hemvist i utlandet må verkställas i enlighet med där gällande lag samt att flertalet utländska lagar giva större möjligheter till surrogatdelgivning än nya RB. Med hänsyn till vad sålunda anförts och då det enligt min mening i sistnämnda fall skulle innebära en obillighet mot svaranden att tillåta delgivning genom kungörelse, har jag icke ansett mig böra föreslå att någon regel av det innehåll lagrådet förordat upptages i förslaget.

Lagrådet har vidare erinrat, att den i nya RB föreskrivna ordningen för handläggning av tvistemål ej lämpade sig för de fall, då mål om hemskillnad eller äktenskapsskillnad anhängiggjordes genom gemensam ansökan. För närvarande behandlades dylika mål ofta i parternas frånvaro, och möjlig-

heten därtill borde enligt lagrådets mening bibehållas. Jag delar denna lagrådets uppfattning. På sätt lagrådet hemställt förordar jag därför, att i förslaget intages föreskrift att därest ansökning om hemskillnad är gjord av bägge makarna och hinder ej möter för dess upptagande, rätten äger utan huvudförhandling omedelbart företaga målet till avgörande samt att vad nu sagts skall gälla även då ansökning om äktenskapsskillnad gjorts av bägge makarna och parternas närvaro ej finnes vara behövlig för målets utredning.

Sistnämnda föreskrift har vid departementsbehandlingen fått sin plats i 15 kap. 5 §. Härigenom ha skälen för de av lagrådet föreslagna ändringarna i 15 kap. 7—9 och 23 §§ i det remitterade förslaget bortfallit.

Däremot ha, i enlighet med vad lagrådet förordat, vissa jämkningar vidtagits i 15 kap. 11 samt 24—28 §§, varjämte de bestämmelser som nu äro meddelade i 15 kap. 13 § fått utgå. I stället har, för undvikande av avbrott i paragraffföljden, till sistnämnda paragraf överflyttats nuvarande första stycket i 14 § samma kapitel.

Förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 1 juli 1898 om boskillnad.

Enligt förevarande lag — som äger tillämpning i äktenskap, ingångna före den 1 januari 1921 — skall boskillnad sökas hos konkursdomaren. Den slutliga prövningen verkställes dock av rätten. Om boskillnadsansökning gjorts av endast den ena av makarna, skall konkursdomaren därför utfärda kallelse å dem att inställa sig vid rätten. Kallelsen skall genom sökandens försorg delgivas andra maken. Särskilda bestämmelser äro meddelade för det fall att hinder mött för delgivning i vanlig ordning. Vid rätten må målet företagas till avgörande utan hinder av att sökandens motpart uteblivit.

Beredningen har ansett, att i samband med rättegångsreformen officialdelgivning bör införas även i mål av nu ifrågavarande beskaffenhet. Med anledning därav föreslås, efter mönster av 33 kap. 2 § nya RB, att i 4 § i lagen skall intagas en föreskrift att boskillnadsansökning som göres allenast av ena maken skall ingivas i två exemplar. Härav har påkallats en redaktionell jämkning i 5 §.

Även till 6 §, som behandlar det fall att makarna gjort gemensam ansökning om boskillnad, föreslår beredningen ett tillägg. Enligt detta skall i dylikt fall konkursdomaren äga rätt att själv avgöra målet. Att befogenhet därtill bör tillkomma honom har ansetts följa av nya RB:s domförhetsregler. Det framhålles också, att enligt nya giftermålsbalken dom i motsvarande fall redan nu kan meddelas av domaren på landet.

Vad beträffar förfarandet då boskillnadsansökning gjorts allenast av ena maken förordar beredningen, att detta skall regleras på samma sätt som skett i förslaget till lag om ändring i nya giftermålsbalken. I överensstämmelse därmed stadgas i 7 § av förevarande lagförslag, att konkursdomaren i nu avsedda fall skall förelägga sökandens motpart att inkomma med skriftligt svaromål samt att delgivning av föreläggandet skall ske på sätt om stämning är stadgat. Medgives ansökningen, skall det enligt förslaget tillkomma konkursdomaren att besluta om boskillnad. I annat fall skall förberedelse

vid rätten äga rum eller, om förberedelse ej erfordras, målet omedelbart ut-sättas till huvudförhandling. Bestämmelser därom ha upptagits i 8 § i för-slaget. I denna paragraf föreslås också — liksom beträffande boskillnad enligt nya giftermålsbalken — att angående föreläggande för part och parts utevaro skall gälla vad i nya RB är stadgat om indispositiva tvistemål. Dess-utom har föreskrift meddelats att sådant provisoriskt beslut angående egen-doms förvaltning som avses i 12 § andra stycket eller 14 eller 20 § må med-delas under förberedelsen, med skyldighet dock för rätten att vid huvud-förhandlingen taga beslutet under omprövning. Denna regel överensstäm-mer med vad för liknande fall föreslagits vid 15 kap. 28 § nya giftermåls-balken.

Talan mot slutligt avgörande i mål om boskillnad enligt 1898 års lag skall, jämligt 25 kap. 2 § äldre RB, för närvarande föras genom besvär. I betän-kandet anföres, att allmänna fullföljdsregler syntes böra tillämpas även i sådana mål. Ett stadgande därom har upptagits i 25 § i förslaget. Detta med-för att rättsmedlet i allmänhet skall vara vad. För det fall att boskillnad sökts i samband med konkurs föreslås emellertid en avvikande regel. I dy-likt fall skall, enligt 28 § i förslaget, om målets handläggning vid rätten och talans fullföljande gälla detsamma som i konkursmål. Såsom framgår av 211 § i ett av beredningen upprättat förslag till lag om ändring i vissa delar av konkurslagen innebär detta, att talan i fall varom nu är fråga skall full-följas genom besvär.

Utöver de ändringar för vilka sålunda redogjorts föreslår beredningen slut-ligen att till 26 § skola fogas vissa stadganden enligt vilka handlingar må till konkursdomaren inlämnas genom bud eller insändas med posten. Stad-gandena i fråga ha avfattats i överensstämmelse med 204 § i nyssnämnda för-slag till lag om ändring i konkurslagen.

Lagrådet har i fråga om förevarande lagförslag allenast erinrat, att om-prövning av provisoriskt förordnande, som enligt 8 § meddelats under för-beredelse, borde företagas först när målet avgjordes. Denna lagrådets an-märkning har beaktats.

Dessutom har i 26 § vidtagits motsvarande ändring som 1946 års riksdag beslutat med avseende å 204 § i förslaget till lag om ändring i konkurslagen.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 kap. 4 § och 7 kap. 1 § lagen den 25 april 1930 om testamente.

I första stycket av 2 kap. 4 § förevarande lag stadgas för närvarande bland annat, att till testamentsvittne icke må tagas någon som på grund av sin-nessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten är ur stånd att vittna. Detta stadgande hänför sig till föreskriften i 17 kap. 7 § äldre RB att vetlös ej må vittna. Enligt nya RB föreligger, såsom framhålles i betänkandet, ej hinder att sinnesrubbad höres som vittne, och omförmälda bestämmelse i testamentslagen kan följaktligen ej bibehållas oförändrad. Emellertid må enligt 36 kap. 13 § nya RB den som lider av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten ej avlägga vittnes-

ed, därest rätten finner honom sakna erforderlig insikt om betydelsen av dylik ed. Beredningen har övervägt att beträffande behörigheten att vara testamentsvittne hänvisa till sistnämnda stadgande. Emellertid har beredningen ansett det vara att föredraga att ställa behörigheten i relation till insikten om betydelsen av själva den handling som är i fråga, bevittnandet av testamentet. I förevarande förslag föreskrives därför, att sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten skall medföra obehörighet att vara testamentsvittne, därest rubbningen föranleder bristande insikt om betydelsen av sådan vittnesbekräftelse. Jag vill erinra, att en motsvarande regel upptagits i det av 1946 års riksdag antagna förslaget till lag med särskilda bestämmelser angående vittne vid vissa rättshandlingar.

Tredje stycket av nu ifrågavarande paragraf innehåller en hänvisning till äldre RB:s stadganden om vittnesjäv. Denna föreslås skola ersättas med en föreskrift om tillämpning av vad nya RB innehåller angående hörande av vittnen.

I 7 kap. 1 § föreskrives för närvarande, att testamente skall vid domstol bevakas i stad inom sex månader och på landet sist å det ting som infaller näst efter sex månader från det testamentstagaren fått kännedom om testators död och det till hans förmån gjorda förordnandet. Av skäl som anförts vid förslaget till ändring av 8 kap. 12 § giftermålsbalken förordar beredningen, att bevakningsfristen både på landet och i stad sättes till sex månader.

Lagrådet har vid sin granskning av förslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma.

Förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 juni 1933 om boutredning och arvskitte.

I 1 kap. 2 § samt 2 kap. 9 och 10 §§ lagen den 9 juni 1933 om boutredning och arvskitte meddelas bestämmelser om rätt i vissa fall för domaren på landet eller befattningshavare vid rådhusrätt att vidtaga förberedande eller provisoriska åtgärder i fråga om dödsbos vård eller förvaltning. Enligt ett av beredningen utarbetat lagförslag angående handläggning av domstolsärenden, vilket numera med vissa jämkningar antagits av riksdagen, skall rätten alltid vara domför med en lagfaren domare då fråga är om åtgärd som icke innefattar slutligt avgörande. Med hänsyn därtill föreslår beredningen, att nyssnämnda bestämmelser i förevarande lag skola utgå. Detta har föranlett, att även första stycket i 2 kap. 21 § uteslutits, i samband varmed andra stycket av samma paragraf flyttas till 10 §.

Jämväl vid meddelande av anstånd enligt 3 kap. 1 § boutredningslagen blir rätten enligt omförmälda lagförslag angående handläggning av domstolsärenden domför med en lagfaren domare. Även de i detta lagrum upptagna bestämmelserna om rätt för domaren på landet att meddela beslut och om fullföljd av talan mot sådant beslut föreslås därför skola utgå.

Slutligen förordas vid 3 kap. 8 § att tidsfristen för ingivande av boupp-teckning efter rättegångsreformens genomförande skall vara densamma på landet som i stad. Angående skälen härför hänvisas i betänkandet till vad som anförts beträffande 8 kap. 12 § giftermålsbalken.

Även detta förslag har av lagrådet lämnats utan erinran.

Förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 17 och 60 §§ förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt.

Enligt den nuvarande rättegångsordningen kan fastställande av arvsskatt vid häradsrätt icke äga rum annat än å tingssammanträde. Med hänsyn härtill föreskrives i 17 § arvsskatteförordningen, att om anstånd med sådan åtgärd finnes böra medgivas, anståndet på landet alltid skall avse tiden till ett framdeles infallande tingssammanträde. I stad äger rätten däremot att inom vissa angivna gränser fritt bestämma anståndstidens längd. Enligt förenämnda lagförslag angående handläggning av domstolsärenden skall häradsrätt vid behandlingen av ärenden angående arvsskatt alltid vara domför med en ensam domare, i regel den som tjänstgör såsom inskrivningsdomare. Något skäl föreligger således ej längre att vid bestämmande av anstånd, som här avses, anknyta till tingsordningen. På grund härav föreslår beredningen, att de regler i förevarande hänseende, som nu gälla för rådhusrätt, göras tillämpliga även å häradsrätt.

I 60 § första stycket stadgas för närvarande bland annat, att besvär över beslut i skatteärende skola anföras hos hovrätten även om beslutet meddelats av länsstyrelse. Såvitt detta innebär att hovrätten skall vara fullföljdsinstans har någon ändring icke ansetts påkallad. Då den nya rättegångsordningen medför, att fullföljdsinlaga skall avlämnas till underrätten eller länsstyrelsen i stället för som nu till hovrätten, föreslås emellertid, att nu ifrågavarande stadgande, till förebyggande av missförstånd, underkastas en redaktionell jämkning.

Andra och tredje styckena av 60 § upptaga bestämmelser för det fall att någon vill överklaga underrätts eller länsstyrelses beslut som innefattar prövning av fråga om fastställande, eftergift eller återvinning av arvs- eller gåvoskatt. I sådant fall gäller nu enligt andra stycket som allmän regel att besvärstiden är tre år, räknat från beslutets meddelande. Har ena parten anfört besvär, är dock motpartens rätt att för sin del söka ändring underkastad särskild tidsbegränsning i anslutning till det förfarande som inletts genom de först inkomna besvären. Fristen för ingivande av ytterligare besvär utgör två månader och skall vanligen räknas från det delgivning som avses i 27 kap. 6 § äldre RB ägt rum eller, i fall varom förmäles i 7 § samma kapitel, från det kungörelse sista gången införts i allmänna tidningarna. Har förklaring avgivits utan att sådan delgivning eller kungörelse skett, skall dock fristen räknas från det förklaringen inkom. Sistnämnda föreskrift står i samband med bestämmelserna i tredje stycket. Enligt dessa skall hovrätten, då besvär anförts över beslut som nyss sagts, alltid höra motparten över besvären. Därvid skola delgivnings- och förklaringstider bestämmas av hovrätten. Är fråga om besvär av advokatfiskalen, skola vanliga regler om sättet för delgivning av besvärshandlingar tillämpas. Beträffande besvär av enskild part skall däremot ett förenklat förfarande komma till användning; besvärshandlingarna skola överlämnas till advokatfiskalen genom hovrättens försorg.

Nya RB:s regler om kommunikation av besvär skilja sig, såsom framhålles

i betänkandet, i flera avseenden från de nuvarande bestämmelserna i samma ämne. Enligt 52 kap. 7 § nya RB skall, om hovrätt finner motpart böra höras över besvär, besvärslagan med därvid fogade handlingar delgivas motparten och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftlig förklaring. I fråga om delgivnings- och förklarings-tider skall därvid tillämpas vad i 32 kap. 1 och 2 §§ samma balk finnes stadgat. Delgivningen skall, såsom framgår av 33 kap. 4 §, i regel ske genom hovrättens försorg.

Beredningen uttalar, att med hänsyn till omförmälda föreskrifter i nya RB de stadganden i tredje stycket av förevarande paragraf som avsåge sättet för infordrande av förklaring syntes kunna uteslutas. Även då advokatfiskalen skulle höras över besvär, borde vanliga delgivningsregler utan olägenhet kunna tillämpas. En konsekvens därav vore, att regeln i andra stycket om beräkning av besvärstid för motpart i fall då delgivning eller kungörelse icke ägt rum förlorade sin betydelse. Även föreskriften hur sådan tid skulle beräknas då förklaring infordrats genom kungörelse bleve, såsom framginge av 33 kap. 12 § nya RB, överflödig.

I överensstämmelse med dessa uttalanden föreslås, att de nuvarande bestämmelserna på nu ifrågavarande punkt ersättas med en föreskrift att besvärstiden för motpart alltid skall räknas från det delgivning som avses i 52 kap. 7 § nya RB ägt rum.

Såsom förut anmärkts följer av nya RB:s fullföljdsregler, att klagande i ärende angående arvsskatt eller gåvoskatt skall inkomma med besvärslaga till underrätten eller länsstyrelsen i stället för som nu till hovrätten. Beredningen framhåller emellertid, att om talan fullföljdes i anslutning till besvär som tidigare anförts av motparten, särskilda skäl talade för att besvärslagan borde kunna få avlämnas direkt till hovrätten. I sådant fall hade beskattningsfrågan redan dragits under hovrättens prövning, och klaganden önskade sannolikt ofta anföra besvär i samband med avgivandet av förklaring. Vidare kunde framhållas, att besvärstid skulle räknas från det klaganden erhållit del av motpartens förut anförda besvär samt att upplysning om den tidpunkt då så skett funnes tillgänglig i hovrätten men icke hos beskattningsmyndigheten. Ur verkställighetssynpunkt vore det enligt beredningens uppfattning icke av någon egentlig betydelse, till vilken myndighet besvären inkomme. Beskattningsmyndighetens beslut ginge nämligen i verkställighet utan hinder av förd klagan.

På grund av vad sålunda anförts har beredningen övervägt att för nu avsedda fall föreskriva skyldighet att inkomma med besvärslaga till hovrätten. Emellertid har beredningen ansett lämpligare att, till förebyggande av rättsförluster för enskilda parter på grund av misstag angående fullföljdsreglerna, valfrihet mellan hovrätten och beskattningsmyndigheten medgäves. Med hänsyn till den förut berörda svårigheten att hos beskattningsmyndigheten fastställa när besvärstiden börjat löpa har emellertid frågan, huruvida talan fullföljts på föreskrivet sätt och inom rätt tid, ansetts alltid böra prövas av hovrätten. Bestämmelser av nu angiven innebörd ha upptagits i 60 § andra stycket i förslaget.

Slutligen har i ett nytt fjärde stycke föreskrivits, att tid för fullföljd av talan mot beslut som ej innefattar prövning av fråga om fastställande, eftergift eller återvinning av skatt skall räknas från det klaganden erhöill del av beslutet. För närvarande löper i dylika fall klagotiden från dagen för beslutets meddelande.

Beträffande förevarande förslag har lagrådet vid 60 § av anförda skäl hemställt om uteslutande av det i fjärde stycket upptagna stadgandet att besvärstid i vissa fall skall räknas från erhållen del av beslutet. Denna lagrådets hemställan har beaktats.

Därjämte har lagrådet — under erinran att det av riksdagen antagna förslaget till lag om handläggning av domstolsärenden innehölle föreskrift om skyldighet för rätten att under vissa förutsättningar avsända underrättelse om tiden för besluts meddelande till den som beslutet gått emot — framhållit, att i ärende rörande fastställande av arvsskatt eller gåvoskatt i sådant hänseende i stället borde tillämpas vad som stadgats i kungörelsen den 7 november 1941 angående skyldighet för domstolar och länsstyrelser att i vissa fall lämna meddelande om fastställd arvsskatt eller gåvoskatt. På grund därav borde enligt lagrådets mening i 73 § arvsskatteförordningen införas en föreskrift att i fråga om skyldighet för beskattningsmyndighet att i vissa fall lämna meddelande angående beslut i ärenden rörande fastställande av skatt skall gälla vad Konungen förordnat.

Även vad lagrådet sålunda föreslagit har jag ansett mig böra biträda.

Departementschefens hemställan.

På sätt framgår av vad jag förut anført föreligga enligt min uppfattning ej tillräckliga skäl för genomförande av förslaget till lag om barnmorskas hörande vid domstol. Övriga till lagrådet remitterade förslag ha på vissa punkter underkastats omarbetning inom departementet med anledning av de anmärkningar lagrådet framställt. Samtidigt ha också vissa andra redaktionella jämkningar ägt rum, varjämte tidpunkten för de föreslagna lagarnas ikraftträdande angivits till den 1 januari 1948. De författningsförslag som föreligga efter behandlingen i departementet äro förslag till

- 1) lag om ändring i giftermålsbalken;
- 2) lag angående ändring i lagen den 1 juli 1898 (nr 64 s. 10) om boskillnad;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 2 kap. 4 § och 7 kap. 1 § lagen den 25 april 1930 (nr 104) om testamente;
- 4) lag angående ändring i lagen den 9 juni 1933 (nr 314) om boutredning och arvsifte; samt
- 5) förordning angående ändrad lydelse av 17, 60 och 73 §§ förordningen den 6 juni 1941 (nr 416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Jag hemställer, att dessa förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thore Wisén.
